LS 0016

Detta är intervju nr 16, med Allan Johnson, född 1899, i Ramstorp.

Lennart Setterdahl: Ni kom ganska tidigt i bekantskap med namnet Amerika, Herr Johnson; men på vad sätt?

Allan Johnson: Jo, genom mina kamrater, ett par som ville gå hit till Amerika. Naturligtvis: jag fick fråga min mor om jag fick följa med.

L: Jaha. Men Min fråga var alltså: - Hade Ni fått bekantskap med Amerika igenom Er familj? Hade Ni någon moster eller faster som tidigare

A: Jag hade två mostrar här i Amerika.

L: Jaha. De hade åkt redan innan Ni var född?

A: Å Ja. Jamen.

L: Men de skrev brev hem till Er?

A: Ja. Vi fick brev 4-5 gånger om året.

L: Jaha.
Kommer Ni ihåg något särskilt kring om föräldrarna läste upp dehär breven så Ni hörde dem?

A: Ja, de talade ju om naturligtvis hur de hade det här i Amerika.

L: Vad fick Ni för intryck av det?

A: Ja. Det låter bättre än det jag hade när jag var liten. Jag arbetade ju för nästan ingenting. 50 kronor för nästan ett helt år när jag började arbeta när jag var 14 år gammal.

L: Jaha.
Om vi stannar kvar i ungdomen. Kan Ni tala om lite grand: Ni hade flera syskon?

A: Ja. 2 bröder och 2 systrar, på den tiden.

L: Jaha. Och Er far, han var?

A: Han var smed.

L: Smed.

A: Smedmästare i Ramstorp.

L: Hade ni någon gård vid sidan om?

A: Nej. Nej. Ingenting. Lite landen nu för potatis och grönsaker. Vi hade en ko, ett par grisar, några höns.

L: Gården där ni bodde; var det en typisk Hallandsgård? Var den inbyggd, så som

A: Inte vad jag bel.. - vi bodde i smedjan, utefter vägen. Nära skolan.

L: Jaha. Och hur var affärerna; arbetsinkomsterna, för Er far? Var det bra naturligtvis i

A: No. Jag kommer inte ihåg mycket utav min far. Jag var bara sju år när han dog.

L: På så vis.

A: Min bror - äldste bror - han var 18 år äldre än jag. And Han köpte smedjan. And så gifte han sig och byggde ett hus, rätt intill oss. Och de And there Han var smed där så länge han var smed där så länge han orka, i mellan 60 och 70 år.

L: Jaha. Hjälpte Ni till någon gång i smedjan?

A: Ja. Jag arbetade i smedjan, jag börja - det var där jag fick mina 50 kronor om året. Fick dra bälgen, och slägga, och hjälpa till att sko hästar och slå bort flugorna på hästarna när de inte ville stå still!!

L: Och det var jordbrukare runtom i bygden?

A: Det var bönderna omkring där. Alla var bönderna omkring där. Alla bönderna.

L: De kom med arbetsredskap och

A: Ja men. Gamla plogar och harvar och vagnar och och Sina hästar naturligtvis, som skulle skos om. Allra helst på vintern, när det var halkigt, så skulle de ha bråddar och nya skor och skarpa skor.

L: Så det var med andra ord full sysselsättning, både för Er far och för Er bror också.

A: Jaha.

L: Men Ni var inte intresserad av

A: Nej. Jag håll på där until jag var 17 år. Jag var bara borta en tre månader på en bondgård - då tog jag mitt lilla bylte och sprang en natt, utan att säga någonting!

L: Det var bättre i smedjan.

A: Ja. Det var inte bättre i smedjan. Jag mådde nog inte bra. Jag hade bara varit hemma några dagar när jag fick gå tillbaka. Då hade jag fått gulsot. Men det tog inte länge innan jag blev bra igen. And Så arbetade jag i smedjan. Då hade jag fått mera betalt; 15 kronor i månaden, må Du tro, det var pengar det!

L: Det var bättre ja.

A: Det var inte mycket att tänka på att lämna. Det var därför vi gjorde resan till Amerika.

L: I Er smedja där, Ni kom tillsammans med folk som kom naturligtvis. Det var ju drängar som kom också, och lämnade in hästar och verktyg och så. Det var aldrig tal dem emellan om att åka till Amerika, eller utomlands, för att få det bättre eller så? Ni kommer inte ihåg det?

A: No. Det var många utav bondpojkarna som reste till Amerika, för det var en massa utav dem. Det var bara den äldste som fick gården. De andra fick lov att börja arbeta som drängar. Det var ju ingenting att ha.

L: Så det var på det viset. Det var svårt

A: Det var den vägen det var på den tiden. För de andra - vad de kallar för - Det var två stora herrgårdar - rätt så stora herrgårdar nära intill: en som hette tostorp och en som hette - Ja, Vad hette den nu igen: Hogården. (Anm: Tveksam till gårdsnamnens korrekta återgivande). De hade en massa drängar och en massa hästar. Och de bodde i små hus omkring herrgårdarna där, för de hade en massa barn. Och det var ju ingenting att göra för alla dem. Det var ju därför di reste bort. Jag vet inte Hur många som reste bort. Jag var ju hemma 30 år senare, då var det inte många kvar utav de där från barndomen som växte upp med mig. De hade rest bort.

L: Det fanns inga arbetsmöjligheter för dem till exempel i Varberg eller i någon stad?

A: Ja, det var, kanhända. De byggde ju en järnväg 1912. Men det var rallare från andra platser i Sverige som byggde den. En del av ungdomen där som - ungkarlarna, de arbetade ju på järnvägen.

L: Jaha. Och Ni gick i skola i Ramstorp?

A: Jag gick i skola i Ramstorp.

L: Kommer Ni ihåg någonting särskilt från den skolperioden?

A: Jag fick stryk allt då och då! Fick gå och skära mina egna ris. Jag gjorde en stor - liksom en kvast - mycket ris - så gjorde det inte så ont när han slog!! Jag fick alltid skuld. Jag och en annan pojk - vi fick alltid skuld för någonting som hade varit .. Hänt. Några fönsterrutor utslagna någonstans och sådär vidare.

L: Och då var det till att binda en ny

A: Då fick man stryk. Det var smedens pojk jämt som fick skulden för det.

L: Jaa. Kommer Ni ihåg lärarens namn?

A: Å ja. Blomkvist. Håkan Blomkvist.

L: Jaha.

A: Och min småskollärarinna var Hanna Bengtsson. Det var två skolor där i Ramstorp. Vi bodde rätt i byn. Kyrkan var bara två minuter opp över en backe där.

L: Så Ni låg väldigt centralt till. Ni behövde inte gå långt?

A: Å Rätt upp vid stora vägen, vad man kallar. Det var vägen till Ullared och Skäringe, then uppåt den vägen, mot skogsbygden. Och en järnvägsstation, ja di kunde gå dit i 10 minuter. Om de cyklade så kunde de göra det på 4 minuter. Vi kunde ju se den från var vi bodde.

L: Jaha. Och folkskolan, den var också i Ramstorp?

A: Det var ingen annan skola. Var det någon annan skola så fick de gå till Varberg.
Året efter vi börja med skolan gick man ju ett helt år, en hel höst och vinter, till prästen och läste för prästen, vad di kallar.

L: Och Ni gick på vintern också?

A: Ja. Vi fick snö och is, det var inte så noga. Vi måste gå. Först till den ena kyrkan, sedan till den andra. En vecka till Grimmelton, och En till Ramstorp. Grimmelton är en annan socken.

L: Jaha. Kyrkoherdens namn, det var?

A: Kleberg. Han var

L: Han nämnde aldrig någonting särskilt om emigrationen? Att där åkte folk ut, att han varnade?

A: De talade bara om .. om att språket skulle bli mera internationellt, vad de kallar. Det brukar vara franska, nu blev det engelska, sa han.

L: Jaha. Jaså han nämnde om det.

A: Ja. Att det skulle bli engelska.

L: Han sa inte varför det skulle bli det?

A: No, det sa han inte, som jag kommer ihåg. Han bara ville att vi skulle kunna Katekesen och biblisk historia.

L: Jaså han var sträng på det.

A: Jajamen.

L: Jaha.

A: Vi måste lyfta på mössan varje gång han gick förbi. Och det var likadant med skolläraren.

L: respekt.

A: Ja, de måste ha respekt. Annars fick vi stryk.

L: Jaha. Och ni gick naturligtvis till kyrkan varje söndag i familjen?

A: Ja. Min bror, han elda i kyrkan på vintern. And 1914 blev han utkallad till armén - vad heter det där, när de blir utkallade?
Storm

L: Ja, inkallade, ja. Landstormen.

A: Landstormen. Han blev utkallad till Landstormen. Och - då fick jag gå opp och elda i kyrka, klockan tre på nätterna. Det var kusligt! Det spökar ju i körkan allt över men jag gick i alla fall. Råttorna, och vad det var som sprang upp på läktarna - jag gjorde ett jäkla väsen!

L: Ni var rädd

A: Nej. Jag var aldrig rädd precis. Var aldrig mörkrädd. Ladugårdarna var ju runt ikring kyrkan.
L: Men det fanns inget elektriskt ljus på den tiden, så Ni fick

A: Nej, en gammal lykta. Och den där kaminen fick man elda i. Det var En i hela kyrkan, jag förstår inte hur det blev varmt. Det blev inte varmt, det tog kylan, bara. Men

L: Men det var rätt så mycket folk på söndagarna.

A: Ja, på Den tiden. På den tiden. Och så fick jag ringa i kyrkklockorna också. Efter jag hade lärt mig. Jag ville så gärna försöka ringa med klockorna
så de tog ur - kläppen, vad di kallar den! - den där dingdong! Så: då jag hade lärt mig. Då fick jag ringa igen. Då Ville jag inte, see. Men då Måste jag göra det! Jag blev trött på det där. För 1914 när kriget börja, de skulle ut i landstorm, så fick vi stå där. Vi var tre man, jag kallar mig man också; men det var min bror och en annan och Jag.

L: Jaha.

A: Vi var inne för tre timmar.

L: Tre timmar i ett sträck.

A: Tre timmar i ett sträck. Men då börja bondpojkarna och andra springa .. gå till järnvägsstationen med sina små kappsäckar, att ge sig iväg. Och; käringarna gick och 'gråt. Men det var inte farligt att komma ut - Men jag lämna 1916, så jag vet inte hur det gick med dem.

L: Ni var inte gammal då när det här hände. Ni var inte mer än 14 år?

A: Jag var 15! År 1914. Och 1916 var jag 17 år.

L: Jaha.
Hade ni någonting i ert hem som hade anknytning till Amerika. Någon sak eller souvernir, som hade kommit?

A: Ja, den enda souvernir som vi fick från Amerika var en dollar i brev, det var Nog souvernir! Det var välkommet. Det var 3,50 på Den tiden, 3,50 var stora pengar.

L: Ni hörde aldrig talas om att folk gick över till - eller ner till Danmark, eller Tyskland för att arbeta på Er tid, eller?

A: Nej. Inte ifrån våran .. trakt.

L: Det förekom inte?

A: Nej, det var sällan jag hörde.

L: Det var under krigsåren också. Det var naturligtvis inte aktuellt just då.

A: Det enda som vi såg var att tyskarna kom in där. De köpte hästar från bönderna.

L: Jaha. Vilket år var det?

A: Det var 1915 16. De kom och köpte gamla hästar och betala 4-5 gånger så mycket som di var värda. Bönderna blev rika. Det var gamla hästar som jag hade skott så jag riktigt gråt när di sålde de. Till kanonmat.

L: Hur fick de över dem till Tyskland? Skeppade de dem över, eller?

A: Ja, det vet jag inte, de tog dem till järnvägsstationen och efter hur de gick dit, det vet jag inte. Det var på båt, kan jag tro. Från Sverige till Tyskland.

L: Ni har inte Er bekant om det fanns några politiska organisationer under den här tiden som

A: Jo. Vi hade ju Socialdemokraterna, ja.

L: Var det många arbetare med i dem?

A: Ja det var inte så många. Det var inte ... Det var bönderna, naturligtvis, de var Högern.

L: De flesta var höger

A: Jag känner inte politiken något vidare, men de hade vad de kallar Bondetåg till Stockholm.

L: Ni kommer ihåg Det. 19

A: Ja, det var en av bondpojkarna. Han var alldeles ifrån sig. Han kom till Stockholm. Han kunde inte komma in på någon toalett för han skulle betala en krona! Det glömmer jag aldrig! Det var stora pengar på den tiden.

L: Jaa. Det var dyrt då.

A: Ja, det var dyrt att resa till Stockholm.

L: Åkte de tåg dit upp då?

A: Bondetåg, ja de samlades och reste så många som möjligt. Jag vet inte varifrån

L: Var och en fick betala sin

A: Å ja! Var och en fick betala sin .. egen resa, för sin egen resa.

L: Så det var lite mera utgifter än vad de hade räknat med.

A: Det var stationskarlen Sundén. Det var den ende som jag kände till som var socialdemokrat.

L: Annars var det höger?

A: Ja. I våran bygd. I ... I Varberg, våran närmaste stad, där var det ju annorlunda, kan jag tro. Jag kände inte till det något vidare. Jag hade

L: Men det var inte så vanligt på landsbygden med fackföreningar och sådant.

A: Nej. No. Nej. Vi hade en sjukförening bara. Min bror var sekreterare för den. De var några stycken som tillhörde det. De betalade så mycket - De hade ingen sjukförening från staten understödet där. Det var bara vad di gjorde för sig själva.

L: Ni var inte själv med i någon förening?

A: Nej. Nej. Nej.

L: De flesta bondpojkar runtom, de arbetar naturligtvis efter skolan och efter konfirmationen.

A: Ja.

L: De fick ju börja arbeta. Det var en och två, kanhända mera, som flyttade. Det var En som reste till Varberg och började arbeta. En reste upp till Dalarna, tror jag det var. Men det var ju bara ett par. Jag vet inte vad de gjorde där.

L: Och så kom Ni då själv i kontakt med en Amerikafeber och så.

A: Ja.

L: Var det någon direkt feber i trakten där Ni bodde?

A: Det var - Det var 2-3 - and then, - som ville att jag skulle resa, allra mest en som hette Olof Larsson. Hanses far var stenhuggare. Han hade tagit en utav sin fars sprängknallhattar och tagit en gaffel och skrapat ur pulvret ur den på sin spis och exploderat. Två av tre fingrar på den ena handen var borta. Det var han som ville resa till Amerika. När vi kom till Göteborg; min mamma tog mig till Göteborg.

L: Ni åkte tåget till Göteborg?

A: Vi åkte tåget till Göteborg, från Varberg till Göteborg. Det var första gången jag hade varit i Göteborg! Min andra bror - han börja i Åhs Kloster som en banmakare och jag var där och hälsa på ett par gånger. Då träffa jag en utav pojkarna där, gesäller de kallar dem. Han har slutat där och rest till Göteborg och arbeta på en spårvagn. Jag hade aldrig sett en spårvagn innan jag kom till Göteborg naturligtvis. Så jag gick där på gatorna och skulle se om jag fick se den här pojken. Jag kommer inte ihåg hanses namn. Rätt vad det var så fick jag se när han körde förbi. Jag sprang fatt spårvagnen! och åkte med honom ett par timmar! Fram och tillbaka! Jag blev nästan sen för båten!

L: Han nämnde inte någonting om Amerika? Han hade

A: Nej. Han .. Han tyckte han hade det bra. Han hade uniform på sig och han tyckte han hade det bra.

L: Jaha.
Så Ni var med två andra, som skulle åka på samma gång.

A: Ja. En kusin till mig, hanses far var min förmyndare.

L: Jaha.

A: När jag kom dit och skulle ha honom till skriva på, då ville han gå med. Han hade varit i exercis alla redan, så han fick skriva till kungen. Han fick tillåtelse att resa. Så det var vi två bara som reste ifrån den trakten.

L: Och Ni nämnde att det var en till som åkte över?

A: Ja .. Ja, de ändrade sig långt innan de var färdiga till resa. Det var bara jag till resa.

L: Hade Ni sett någon annons i en tidning om någon Amerikaresa?

A: Nej. Vi såg aldrig någonting.

L: Det stod ingenting i tidningen om Amerika?

A: Nej, inte, utan det var någonting som hände naturligtvis i Amerika. Något nytt presidentval och om kriget och sådär vidare.

L: Det var inga båtfirmor som annonserade att ni skulle åka på deras resa och så?

A: Nej.

L: Det förekom inte.

A: Jag kommer inte ihåg hur mycket det kostade. Det var inte så mycket. 55 kronor eller någonting.

L: Var det en engelsk båt?

A: Nej. Det var Stockholm.

L: Och den gick direkt till New York?

A: Den gick direkt till New York. Och den lukta!

L: Så det var en besvärlig resa.

A: Ja. Vi åkte ju tredje klass. Tredje klass gick ju lika fort som första klass. Om man hade pengar att betala första klass, vilket vi ju inte hade. Jaa. Är vi på Atlanten nu?

L: Jaa.

A: Nordsjön?

L: Jaa.

A: Ja då var jag sjuk. Du må tro, då var jag sjuk. Jag kunde inte äta. Jag kräktes så fort jag åt någonting. Jag gick utan att äta någonting. Jag blev så hungrig så jag måste ha någonting, så jag låg på ett bord i korridoren där och försökte äta lite soppa. Nej det var inte soppa, det var ja, ris...

Annan person i rummet: Havresoppa.

A: Ja, vad heter det?

L: Å ja, sagogryn.

A: Sagogryn. Sagogrynssoppa, och lite - någonting annat - vad det var vi åt.

L: Ja det brukar hjälpa.

A: Det tog länge, så kom vi till Skottland, Hallifax. Det var under kriget naturligtvis. Stora minor låg där i hamnen. Vi fick köra varsamt.

L: Detta var 1916?

A: Det var -16, 1916.

L: På våren, eller?

A: Det var i september.

L: September.

A: Ja. Vi lämnade Sverige den 22:e september 1916. Så vi låg där - ja det var en dag åtminstone - så fick vi gå igen. Så var det över till Atlanten. Vi kom till New York; ja ... Den 2 oktober. Och det tog en dag nästan att gå igenom Ellis Island.

L: Jaha.

A: Och där köpte vi en paket med mat. Den kostade en dollar. Och jag hade mina 15 dollar. Du måste ha 15 dollar när Du kom i land på den tiden.

L: Jaså, det var lag på det.

A: Ja, det var lag på det. Jag hade 15 dollar och några cent. Jag hade spelat poker och förlorat resten av pengarna. Så .. Jag stod där och gapa och skulle ha mina pengar tillbaka. Så jag satte ner paketen på golvet, mellan mina fötter och sträckte upp - Det var en stor bänk var han stod bakom, Du vet, ett Bord eller vad de kallar counter. ... När jag fick mina pengar och skulle plocka upp min paket, då var den gone. Då hade någon stulit den rätt emellan benen på mig.

L: Jaha.

A: Jag fick ingen mat!

L: Det var dåligt, man kan

A: Det var dåligt - med detsamma! Min .. min kusin hade en också, han hade köpt en, men vi tog inte den. På tåget när vi skulle äta var där peaches ... Vad är det .. peach .. ?

L: Persikor.

A: Ja. Jag hade aldrig sett en persika. Jag satte den till mun och skulle äta den. Den var lite luden, jag slängde ut den genom fönstret! Jaa. Så bananer naturligtvis. Jag åt min första banan i Sverige, jag fick betala 50 öre, jag fick arbeta en halv vecka för det. Tåget stoppa mellan New York och Buffalo, någonstans, and, där såg jag en butik som hade bananer hängde i fönstret, så jag sprang av tåget och la ner en tiocentare på bordet i affären, peka på bananerna. Jag fick sju, tror jag. Då mådde jag, må Du tro! sju bananer för tio öre, tio cent. Och när jag kom springande tillbaka stod tåget där och väntade. Konduktören han ropa och skrek på mig. Han visste att jag var borta. Men jag klara mig i alla fall. Ett par dagar efter så köpte jag för 25 cent bananer på .. i Cleveland, och åt allesamman. Men jag åt inte bananer förrän flera herrans år efter det! Då hade jag fått nog bananer!

L: Så Ni kom hit, till Cleveland, då för första gången.

A: Ja. Jag kom till min moster.

L: Er moster, ja. Hennes namn var?

A: Olson.

L: Edith no.
Det var Edith Olsons mor!

A: Ja.
Mrs Oscar Olson.

L: Så; De hade varit här i många år.

A: Jaa. De hade sitt eget hus och vi bodde där 1½ år, ungefär.

L: Jaha. Och vad började ni att arbeta med den första tiden?

A: Jag började vad di kalla för Svenska Fattighuset. Cleveland Springer wire company. För 22½ cent i timman.

L: Var det en fabrik, eller?

A: Ja en fabrik, nere på Hamilton and 38th street. Om jag arbetade riktigt hårt på styckearbete då kunde jag förtjäna 4 dollar/dag. Det var tolv timmar om dagen.

L: Det var 1916 det.

A: Det var 1916.

L: Men det var rätt så bra lättförtjänt mot andra arbeten?

A: Nja. Det var - Ja, om Du arbetar tolv timmar och arbetar hårt, så får Du, som jag säger, 4 dollar.
And Jag vet inte hur mycket. Jag tror det var 55 cent styckarna hade i timman. Ungefär 55 cent.

L: Det var inte svårt att få arbete?

A: Njae jag hade min morbror. Han skaffa ju mig ett arbete för han tillhörde ju Lutherska Kyrkan. Tillhörde Lutherska Kyrkan. Han kände ju alla människor. Du vet; han var en person som sålde biljetter till allt möjligt och tala och språka med alla människor. Han kände ju många. Det var en svensk i den här fabriken som var förman och han skaffa mig ett arbete där.

L: Och Ni höll på; hur länge?

A: Jag arbetade där ja till ... kommer inte ihåg hur länge det var, det var tio månader åtminstone. Sedan fick jag ett arbete i en annan fabrik. Men det .. det - jag tyckte inte vidare om det där. Så började ju kriget naturligtvis. Det var 1917 kriget börja; America deklarerar war; krig. Förklarar krig, tror jag det heter.

L: Ja just det.

A: Så 1919, då börja jag snickra, men det tog länge innan jag kunde reda mig till och - för en som lova att ta vara på mig, han lämna stan - så jag fick gå och arbeta var jag kunde få ett arbete. Jag måste gå och vara lärling i fyra år, jag var bara i 6-7 månader. För när jag kom på arbete där det var svenskar - de ville inte känna igen mig! Ville inte ha någonting. För di visste jag kunde inte hitta något arbete! Men det gick rätt så bra. Det tog 3-4 år, så klara jag mig rätt så bra. Jag 'håll på allt sedan.

L: Som snickare ja.

A: Snickare 1920, blev inskriven i Föreningen, Snickareföreningen, and har tillhört allt sedan.

L: Jaha.
Var det så att många svenskar som kom över - blev de snickare i

A: Ja, de blev allt möjligt.

L: Men många av dem valde snickaryrket.

A: Ja. Min kusin till exempel, som kom med mig, han börja och snickra innan jag.

L: Jaha. Hans namn?

A: Harald Peterson. Han var född i Spannarp.

L: Och Han har också varit här i Cleveland?

A: Ja. Han dog i Chicago för 4-5 år sedan. Jaha. Han var en utav elva syskon.

L: Hade han flera utav dem här?

A: Han hade bara en broder här i America, han är i Chicago, han lever ännu. .. Så fort .. Som jag vet.

L: Resten är hemma i Sverige.

A: Resten är hemma i Sverige. Jaha. Di har det alla bra.

L: Ja. Det var många som kom på den tiden, 1920, och så. Var det många från Er familj och hemtrakt som kom?

A: Nej. Jag har bara träffat en enda här i America som kommer ifrån Min hemtrakt. Han bor i Youngstown, Ohio, nu. Adolf Gustafson. Det är den ende som jag känner till.

L: Det är inte bekant

Anhörig?: avbryter; en annan person "Hon"; och A. inflikerar:

A: Ja. Men hon behövde inte säga var hon kom ifrån. Det kan jag ju inte säga här.

L: Det är inte bekant om det var någon som åkte tillbaka till Sverige, som hade varit här ett tag, och sedan stannat kvar hemma i Sverige?

A: Det var ingen som stannade kvar, som jag vet. Jag såg .. Jag träffa ju svenskamerikaner - jag vet - di kom till Sverige med sina stora pälsar och fina skor och ville locka. "Det skulle man ha!". Så När jag kom till America, fick jag mig också ett par sådana där skor, med en halv apelsin på coffen Du vet!

L: Vad tyckte Ni. Var det någon skillnad på vad Ni hört i Sverige om Amerika och hur det blev.

A: Ja. Jag fick det ju rätt så bra! vad jag kan. Jag har ett rätt fint och varmt hus var jag kom och ... Allting modernt. Det var ju storartat på Den tiden.

L: Ja just det.

A: Det enda vi hade i Sverige var .. elektrisk ljuset och vi hade ju vattenledning. Men vi var bara några av dem - Det var inte många som hade det. För vi fick vatten ifrån en källa som låg högt uppe, så vattnet själv

L: Självrinnande.

A: Ja, självrinnande ner, ja. Jag vet inte vad det heter.

L: Ja, just. självfall.

A: Så det var ju rätt skapligt. Men annars .. som toalett; det var ju liksom alla andra människor hade .. uthus and here, när man kom till Cleveland, var det ju storartat.

L: Så de låg långt före.

A: Jajamen. Det var ju fint. Elektriskt ljus och

L: Ja, sedan var Ni ju hemma, en hel del gånger, efter att Ni kommit hit.

A: Ja, två gånger, 1947, 1965.

L: Jaså, inte förrän -47?

A: Nej.

L: Och då besökte Ni naturligtvis Er hemtrakt. Hur tyckte Ni att det hade förändrat sig?

A: Ja. Jag kände ju ingen utav mina varken släktingar eller skolkamrater. De enda som jag kunde känna igen var dem som var uppvuxna när jag lämna - som var kanske - hur ska jag säga - 20 25 år. Rätt efter 25 år så ändrar man sig inte så mycket uppåt 30.
Och När jag såg dem, var de bodde, vilket det var - några som bodde kvar på sina gamla platser - då visste jag ju vem de var. Annars hade jag kanske inte känt igen dem, om jag mött dem på någon annan plats hade jag inte känt igen dem. Min bror Karl, han var i Amerika. Han .. Han kom 1926, tror jag det var. Han reste hem 1932. Han bodde jag hos när jag var i Sverige. Han träffa några utav mina skolkamrater och läskamrater och fråga mig Om jag kände honom. Det gjorde jag ju inte. Jag kunde inte gissa en gång - innan jag sett dem lite och studerat dem lite - då kom det ju tillbaka lite grand.

L: Jaha. Men Er bror - han funderade aldrig att åka över.

A: Min äldste bror?

L: Ja.

A: Nej.

L: Han hade smedjan och så.

A: Han hade smedjan och han hade två söner, så Han hade två söner. Så Han hade

L: När Ni åkte över. Vad hade Ni för funderingar? Skulle Ni stanna här några år?

A: Jag skulle stanna fem år.

L: Fem år.

A: Fem år. Det var en .. en pojk som hade varit i America i fem år och hans far var skomakare. Vad han gjorde i America, det vet jag inte, men när han kom hem, då hade han nog pengar för att köpa en liten gård.

L: Jaha.

A: Det var vad Jag skulle göra.

L: Det var som ett lockbete.

A: Ja.
Det var ju - Nästan alla människor skulle stanna i Amerika i fem år och tjäna nog pengar. Du kunde ju köpa en liten bondgård för 5 6 tusen kronor på den tiden. Men - Det blev aldrig någon bondgård för mig.

L: Nehej.

A: Men - Jag klagar inte.

L: Nej Ni har lyckats bra här.

A: Ja. Inte lyckats bra precis - men jag har .. Jag har ju varit rätt så kry. Det är något att vara tacksam för.

L: Det är huvudsaken.
Anser Ni att emigrationen inverkade någonting på byns sociala liv - till exempel kring fester och nöjesliv och sådant? Att det tog bara yngre ungdomar, så att de äldre blev kvar?

A: Inte sedan jag var hemma. Där var - när vi gick på dansen var där en massa ungdomar - naturligtvis. Lika gamla som Jag, kanske lite äldre.

L: Det var alltid gott om ungdomar.

A: Ja ja. Det var - flera byar gick tillsammans på sommaren, till exempel hade vi en dansbana i skogen på en plats. Ett par pojkar spela dragspel. Å Det var ju - på Den tiden så tyckte, åtminstone jag, att det var fint väder på sommaren.

L: För jämnan.

A: För jämnan, ja!

L: Jaha.

A: Så; det var inte farligt. Men man fick ju gå en bra bit, eller cykla, kanhända. Cykla, jag kommer inte ihåg hur länge det tog mig, det tog väl över ett år och tjäna till en cykel. Så det var nyfiket - and - Nog var ungdomen där, alltid. Där var många.

L: Hur blev det nu för många. Känner Ni till till exempel: hur de .. skulle göra sin värnplikt, bondpojkarna, och så.
Var de något vidare pigga på det?

A: Nej. Det enda trevliga di hade var när di var ute och mönstrade, då hade di riktigt kalas!

L: Jaha. Jaså, de flesta mönstrade.

A: Ja, Ja, de fick mönstra först. Och; de ville ju inte bli kronovrak, vad di kallar 'et. Malajer, någonting. Så di ville vara friska och krya och ..inte vara några idioter eller nåt dylikt.

L: Men var det inte många som .... försökte komma ifrån mönstringen med att sticka till Amerika, för att

A: Jo. Det var .. ett par, som jag vet; tre stycken, som lämna Sverige år 19 I must - Tror det var 1914. En smedgesäll som arbeta för min bror till exempel. Och två andra pojkar. Di rymde till Danmark. Från Danmark reste di till America. Och .. En utav pojkarna dog här i Pensylvania - Två utav dem - en Alfred Johnson, en smedgesäll som arbeta för min bror, han dog 1946. En som hette Albert Stenström, han arbetade på en gasplats utsidan (hör ej platsens namn), vet inte när han dog. Och en som hette Anderson, John Anderson, han bor i Jamestown, New York, ännu, så fort .. så jag vet. Di var aldrig hemma i Sverige och hälsa på någon gång.

L: Nej.

A: Inte tror jag di fått gått in i armén om de hade gått efter .. efter 20 år - men di gjorde det inte i alla fall.

L: Känner Ni till Herr Johnson, någonting om det fanns möjligheter för sådana som åkte från Sverige att åka ner till Danmark för att köpa en väst eller någonting som

A: Jo! (Allan blir rejält ivrig av ämnet). Det var ju - Det visste ju vem som helst att man kunde köpa en väst där, med betyg och reskort och vad som skulle behövas för att resa till America. And Jag kände personligen pojkar som gjorde det. Jag kommer inte ihåg hur mycket det kostade, det var inte så mycket. Det var ju mycket på Den tiden, men Det var ju bättre än att gå i lumpen.

L: Jaa.

A: Vad di kallar. Jag vet inte om di kallar 'et Lumpen på den tiden, men Nu gör de det åtminstone.

L: Så Det fixade man rätt fort på den tiden.

A: Jo. De fick biljetter med detsamma. Jag vet inte om det var danska båtar eller norska båtar som di åkte på på den tiden; tyska båtar
kanhända.

L: Var det ingen kontroll från Sverige till Danmark på den tiden? utan de kunde

A: Det var det nog inte. För de kunde ju lämna. Det var ingen som stoppa dem. Det var ingenting! Inte på Den tiden åtminstone.
Det gick ju att resa igenom!

Transkriberat från kassettband 2011-01-25 /O-KS